

Ks. Andrzej DOBRZYŃSKI

„NIE USTAWAJCIE W TYM DOBRYM DZIELE” Trzydzieści lat działalności Fundacji Jana Pawła II

W dniach 22-24 października 2011 roku, roku wyniesienia do chwały ołtarzy bł. Jana Pawła II, fundacja nosząca jego imię obchodziła trzydziestolecie istnienia. Warto spojrzeć na ten miniony okres, by dziękować Bogu za dziedzictwo dobra, jakie zrodziło się w czasie jego pontyfikatu w Kościele i świecie, a także w życiu Fundacji, której powstanie, jak powiedział Ojciec Święty, należy uważać za „akt opatrności-ciwoty”.

Fundacja została ustanowiona 16 października 1981 roku w Watykanie. W okresie pontyfikatu bł. Jana Pawła II odbyło się dziewięć oficjalnych audiencji dla jej członków z okazji kolejnych rocznic tego wydarzenia. W wygłaszanych podczas tych audiencji przemówieniach Papież przypominał o celach realizowanych przez Fundację i wskazywał główne kierunki jej rozwoju.

POWOŁANIE I ROZWÓJ FUNDACJI

Fundacja została utworzona jako instytucja kościelna, posiadająca osobowość prawną w Watykanie. Od roku 1987 ma podmiotowość prawną także w Republice Włoskiej. W dekrecie założycielskim Papież wskazał, że głównym celem Fundacji jest umacnianie więzi łączących naród polski ze Stolicą Apostolską przez po-

dejmowanie inicjatyw religijnych, duszpasterskich i kulturalnych.

Powstanie Fundacji związane było z głębokim pragnieniem, zwłaszcza Polonii, by odpowiedzieć na dziejowe wydarzenie, jakim było powołanie Polaka na następcę św. Piotra. Środowisko promujące inicjatywę jej ustanowienia tworzyli najbliżsi współpracownicy Papieża i rodacy rozsiadani po całym świecie.

Wraz z zatwierdzeniem pierwszych statutów Fundacji została utworzona jej Rada Administracyjna, złożona z dziewięciu członków oraz przewodniczącego, mianowanego przez Jana Pawła II, który stanowił władzę zwierzchnią Fundacji. Po jego śmierci władzę zwierzchnią sprawuje – według statutów – każdorazowy metropolita krakowski, obecnie kard. Stanisław Dziwisz, który jako sekretarz Ojca Świętego przez wiele lat był wiceprzewodniczącym Rady. W pierwszych latach istnienia Fundacji przewodniczącym Rady Administracyjnej był kard. Władysław Rubin, kiedy jednak postępująca choroba uniemożliwiła mu sprawowanie tej funkcji, zastąpił go abp Szczepan Wesoły, który kierował Fundacją przez dwadzieścia lat (od 1987 do 2007 roku). Obecny przewodniczącym jest kard. Stanisław Ryłko.

Początkowo Rada zbierała się w Rzymie dwa razy do roku, a od kilku lat jej zebrania odbywają się raz w roku. Do kompe-

tencji Rady należy między innymi przyjmowanie sprawozdań poszczególnych instytucji Fundacji, wyznaczenie kierunków jej działalności oraz zatwierdzenie budżetu. Członkami Rady Fundacji oprócz osób duchownych pracujących w Watykanie są reprezentanci Polonii oraz przedstawiciel Polski. Funkcję sekretarza Rady do roku 1996 pełniła s. Emilia Ehrlich, a obecnie pełni ją ks. Paweł Ptasznik. Trudno wymienić w tym miejscu wszystkich członków Rady Administracyjnej, którzy ją tworzyli w okresie trzydziestu lat i wnieśli – lub obecnie wnoszą – ważny wkład w jej prace. Trzeba jednak wspomnieć osobę abp. Józefa Kowalczyka, Prymasa Polski, który związany jest z Fundacją od jej początków, i nestora Polonii amerykańskiej pana Władysława Zachariasiewicza, który wniósł wielki wkład w organizowanie zbiórki pieniędzy na zakup Domu Polskiego, przyczynił się do powstawania Towarzystw Przyjaciół Fundacji oraz do stworzenia jej funduszu wieczystego.

Działalność Fundacji jest możliwa dzięki ofiarności wielu ludzi, mieszkających w różnych częściach świata. Świadczy o tym między innymi pamiątkowa tablica umieszczona w holu Domu Polskiego – wypisano na niej nazwy dwudziestu pięciu krajów, z których pochodziły środki zebrane na jego zakup. Należy podkreślić, że Fundacja, która zrodziła się z wiary Polaków i ich patriotyzmu, dziś ma charakter międzynarodowy. Obecnie istnieje czterdzieści sześć Kół i Towarzystw Przyjaciół Fundacji, działających w osiemnastu krajach. Jan Paweł II podkreślał, że religijne i kulturalne inicjatywy podejmowane przez członków Fundacji stanowią sposobność do nowej ewangelizacji, tak bardzo potrzebnej dzisiejszemu światu.

Warto wspomnieć o pracy sekretariatu, którym kieruje administrator Fundacji. W minionych latach funkcję tę pełnili kolejno księża Michał Jagosz i Stefan Wylęzek, a od roku 2010 czyni to o. Krzysztof

Wieliczko. Do zadań sekretariatu należy troska o materialne dobra Fundacji i utrzymywanie kontaktu z Kołami i Towarzystwami Przyjaciół Fundacji. W latach 1981-2002 wydawano „Kronikę Rzymską”, w której dokumentowano prace Fundacji, obecnie rozprowadzany jest biuletyn w języku polskim i angielskim.

Statutowa działalność Fundacji dotyczy zasadniczo trzech dziedzin: troski o pielgrzymów, dokumentowania pontyfikatu Jana Pawła II oraz propagowania polskiej kultury chrześcijańskiej. Na początku lat dziewięćdziesiątych ubiegłego wieku powstał także program stypendialny dla młodzieży z krajów dawnego bloku wschodniego; fundusz ten stanowi dziś bardzo ważne pole działania Fundacji. Do realizacji wszystkich tych celów powołano odpowiednie instytucje.

DOM JANA PAWŁA II

Początki Fundacji są związane z zakupem domu przy via Cassia i przekazaniem go Janowi Pawłowi II podczas audiencji 7 listopada 1981 roku w Watykanie. W zamyśle Papieża ofiarowany mu budynek miał być nie tylko schronieniem dla przybywających do Rzymu Polaków, lecz także „czułym punktem” wytyczonym na mapie historii Kościoła i dziejów polskiego narodu. Składając wizytę w Domu Polskim 8 listopada 1981 roku, Jan Paweł II wskazał, że ma on służyć „polskiemu pielgrzymowaniu”¹, ponieważ stoi na skrzyżowaniu dróg, które wiodą do Rzymu i stąd prowadzą do Polski oraz w różne części świata.

Od trzydziestu lat pielgrzymi znajdują w Domu Polskim nocleg i posiłek, a także

¹ Por. Jan Paweł II, *Wasz dar oddaję Bogu, ażeby służył ludziom* (Przemówienie podczas uroczystości poświęcenia Domu Polskiego w Rzymie, 8 XI 1981), „L'Osservatore Romano” wyd. pol. 2(1981) nr 10, s. 14.

mogą liczyć na opiekę duszpasterską i pomoc w zwiedzaniu Wiecznego Miasta. Nie bez znaczenia dla atmosfery domu jest jego wystrój, który tworzą pamiątki związane z pontyfikatem. W kaplicy sprawowana jest codzienna Msza Święta z homilią i wieczorne nabożeństwo eucharystyczne zakończone Apelem Jasnogórskim.

Pierwsi goście przybyli tu już w sierpniu 1980 roku². Do Domu Polskiego pielgrzymi przyjeżdżają w grupach i indywidualnie, głównie z Polski, skąd pochodzi osiemdziesiąt procent gości. W roku 2009 funkcjonowanie Domu Polskiego zostało dostosowane do prawa włoskiego i odtąd należy on do kategorii ośrodków wypoczynkowych (wł. casa per ferie). Pierwszym dyrektorem Domu był ks. Ksawery Sokołowski, który pełnił tę funkcję do roku 1985. Od ponad dwudziestu pięciu lat na tym stanowisku pracuje ks. prałat Mieczysław Niepsuj. Pielgrzymom posługują siostry sercanki i bracia ze zgromadzenia Serca Jezusowego oraz personel świecki, podejmujący pracę okresową. Do niedawna w instytucjach Fundacji pracowały również panie z Instytutu Pomocnic Maryi Jasnogórskiej (z tak zwanej Ósemki) oraz z Instytutu Niepokalanej Matki Kościoła.

Goście przybywający do Domu Polskiego odnajdują w nim „skrawek ojczyzny na obczyźnie”³ i wymowny ślad pontyfikatu Jana Pawła II. Podczas audiencji dla członków Fundacji 4 listopada 2003 roku Papież przyznał, że spotykał wielu pielgrzymów, którzy zatrzymali się przy via Cassia. Wyraził swoją wdzięczność za świadectwo ich wiary i modlitwy oraz ducho-

wej jedności z nim, która zawsze była dla niego „źródłem otuchy i siły”⁴.

OŚRODEK DOKUMENTACJI I STUDIUM PONTYFIKATU

W celu dokumentowania pontyfikatu Jana Pawła II powołano do życia Ośrodek Dokumentacji i Studium Pontyfikatu, mający swoją siedzibę w Domu Polskim. Pracami związanymi ze zbieraniem dokumentacji kierowali ks. Wojciech Cybulski, ks. infułat Michał Jagosz, ks. prałat Jan Głowczyk, ks. prof. Jan Machniak, ks. Antoni Pyznar, a obecnie kieruje nimi ks. Andrzej Dobrzyński. Od początku istnienia Ośrodka pracują w nim siostry sercanki. Do jego rozwoju przyczynili się również ludzie świeccy, pomagający zgromadzić i opracować bogatą dokumentację. Obejmuje ona trzy działy: zbiór biblioteczny, liczący trzydzieści tysięcy książek, z czego blisko połowa dotyczy pontyfikatu Jana Pawła II, zbiór muzealny – ponad dwadzieścia tysięcy eksponatów z różnych dziedzin sztuki oraz zbiór archiwaliów, stanowiący źródło materiałów do przygotowywanych publikacji. Jan Paweł II podkreślił, że dokumentacja zebrana w Ośrodku jest nie tylko „rozdziałem historii”, lecz także stanowi ważny punkt odniesienia i „historyczne wyzwanie”⁵ dla przyszłych pokoleń. Według odnowionego statutu Fundacji z 16 października 2003 roku Ośrodek

⁴ J a n P a w e ł I I, *La memoria degli eventi compiutisi nella Chiesa e nel mondo nell'ultimo quarto di secolo formi l'identità cristiana delle generazioni future* (Przemówienie podczas audiencji dla członków Fundacji Jana Pawła II, Watykan 4 XI 2003), *Insegnamenti di Giovanni Paolo II*, t. 24, cz. 2, s. 704.

⁵ T e n ż e, *Czemu służy Fundacja* (Przemówienie podczas audiencji dla członków Fundacji Jana Pawła II, Watykan, 29 IX 1988), „L'Osservatore Romano” wyd. pol. (9)1988 nr 8, s. 32.

² Dom Polski zakupiono w roku 1979 i z racji duszpasterskich oddano go do dyspozycji pielgrzymów przed formalnym ustanowieniem Fundacji i oficjalną inauguracją jej działalności.

³ J. M a k s e l o n, *Rola Domu Polskiego w Rzymie w ocenie pielgrzymów*, „Kronika Rzymska” 9(1991) nr 86, s. 12-15.

ma się zajmować także badaniem nauczania i pontyfikatu Jana Pawła II.

W okresie trzydziestu lat działalności Ośrodek przygotował blisko pięćdziesiąt publikacji książkowych i wiele artykułów naukowych i popularyzatorskich. Na podkreślenie zasługuje wydanie tekstów Karola Wojtyły z okresu, gdy był on arcybiskupem oraz serii publikacji *Jan Paweł II. Bibliografia polska*, będącej owocem żmudnej pracy niewielkiej grupy osób. Ośrodek zorganizował także wiele wystaw, zarówno w Polsce, jak i we Włoszech. W ostatnich latach przygotowano ponadto dwa sympozja naukowe – w Rzymie i w Krakowie – poświęcone nauczaniu Jana Pawła II.

POLSKI INSTYTUT KULTURY CHRZEŚCIJAŃSKIEJ

Ojciec Święty powierzył Fundacji zadanie propagowania chrześcijańskiego dorobku kultury polskiej. Powołano w tym celu do istnienia Polski Instytut Kultury Chrześcijańskiej. Od roku 1981 kierowali nim kolejno prof. Stanisław Grygiel, ks. prof. Marian Radwan i ks. prałat Stefan Wylęzek. W przemówieniach do członków Fundacji Papież wielokrotnie nawiązywał do problematyki kultury, ukazując jej znaczenie dla zachowania tożsamości narodowej przez Polaków, zarówno mieszkających w kraju, jak i na obczyźnie. Znamienny jest fakt, że w trudnych latach osiemdziesiątych ubiegłego wieku Instytut opublikował bądź wsparł wydanie w sumie trzydziestu książek i zorganizował dziesięć sympozjów naukowych. Prowadził także działalność stypendialną adresowaną do polskich naukowców i nawiązał współpracę z różnymi środowiskami akademickimi, zwłaszcza z Katolickim Uniwersytem Lubelskim.

Po zmianach politycznych w roku 1989 możliwe stało się rozszerzenie działalności na wielki obszar krajów bloku wschodniego, w tym byłego ZSRR. Już w roku

1990 otwarto w Lublinie pracownię naukową Instytutu, która miała za zadanie dokumentować obecność Kościoła katolickiego i Polaków na obszarze postkomunistycznym. Fundacja wspierała materialnie prowadzenie kwerend, działalność wydawniczą i organizowanie sympozjów.

Przez dwadzieścia lat (1987-2007) Fundacja prowadziła w Rzymie Uniwersytet Letni Kultury Polskiej dla młodzieży polonijnej z krajów zachodnich. Przez sześć lat nad organizacją i przebiegiem zajęć (prowadzonych w trzytygodniowych cyklach) czuwał Instytut. Uczestnicy gościli w Domu Polskim, pogłębiając znajomość polskiej literatury i historii oraz dziedzictwa chrześcijańskiego.

Polski Instytut Kultury Chrześcijańskiej zakończył działalność w roku 2003. Zapisał piękną kartę w historii Fundacji i pozostawił trwałe ślady na niwie polskiej kultury. Cel, któremu służył, realizują obecnie inne instytucje, rozwijające działalność w kraju i zagranicą.

PROGRAM STYPENDIALNY

W roku 1990 Fundacja objęła pomocą stypendialną pierwszą grupę studentów Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, pochodzących z krajów dawnego bloku wschodniego. Wiosną 1992 roku ruszyła w Lublinie budowa Domu Fundacji Jana Pawła II, którą ukończono dzięki wsparciu Fundacji Connolly z Filadelfii. Uroczyste poświęcenie domu dla stypendystów odbyło się 13 października 1994 roku. Po otwarciu tej placówki liczba stypendystów znacznie wzrosła. Każdego roku pomocą Fundacji objętych zostaje około stu czterdziestu studentów. Stypendia udzielane są na cały okres studiów zasadniczych lub doktoranckich. Dzięki programowi stypendialnemu wykształcenie zdobyło już ponad osiemset osób. Są wśród nich także kapłani i siostry zakonne. Osiedziesięciu

stypendystów obroniło pracę doktorską, a niektórzy zdobyli wyższe stopnie naukowe i pracują na uczelniach szczebla akademickiego. Wracając po skończonych studiach do krajów pochodzenia, stypendyści Fundacji przyczyniają się do odrodzenia chrześcijańskiej kultury i tworzenia środowiska inteligencji katolickiej tam, gdzie Kościół był przez lata prześladowany.

Jan Paweł II kilkakrotnie spotykał się ze stypendystami, przyznając, że stanowią oni „skarb, z którego Fundacja może być dumna”⁶, bowiem najlepszą inwestycją w przyszłość jest edukacja młodego pokolenia. Nad realizacją tego zadania czuwają księża sercanie, którzy kierują Domem Fundacji w Lublinie. Najpierw kierownictwo Domu objął ks. prof. Marian Radwan, a od roku 1995 pieczę nad stypendystami sprawują ks. dr Ryszard Krupa i ks. Włodzimierz Płatek. Stroną formalną programu stypendialnego zajmuje się Przedstawicielstwo Prawne Fundacji w Polsce, powołane w roku 1993, które prowadzi mecenas Maciej Bednarkiewicz. Stypendyści mogą liczyć również na pomoc członków Towarzystwa Przyjaciół Fundacji z Warszawy. Trzeba także dodać, że duże znaczenie dla realizacji programu stypendialnego ma pomoc materialna, jaką Fundacja otrzymuje od Konferencji Episkopatu Włoch.

*

Na zakończenie warto podkreślić, że pod względem ideowym Fundacja Jana Pawła II odzwierciedla w pewien sposób pontyfikat swego patrona. Korzenie polskiej kultury sięgają żywotnych źródeł wia-

ry chrześcijańskiej, czerpiąc z niej wartości na wskroś humanistyczne, takie jak wielkoduszność, wytrwała praca, służba i braterstwo. Miłość Polaków do Ojca Świętego i Kościoła, która dała początek Fundacji, zrodziła następnie, w okresie trzydziestu lat jej istnienia, liczne dzieła solidarności z ludźmi innych narodowości oraz akty odpowiedzialności za wyznawaną wiarę. Koła i Towarzystwa Przyjaciół Fundacji działające w osiemnastu krajach oraz stypendyści piętnastu narodowości świadczą o powszechnym charakterze Kościoła katolickiego i uniwersalizmie polskiej kultury. Znajdujące się w Domu Polskim pamiątkowe tablice z imionami dobroczyńców rozsianych po całym świecie są wymownym znakiem tego, że wiara w Chrystusa i postawa patriotyzmu prowadzą do wielkodusznej służby człowiekowi.

Obchody trzydziestej rocznicy ustanowienia Fundacji były okazją do dziękczynienia Bogu za dar beatyfikacji Jana Pawła II, do modlitwy i refleksji, do spotkań i wymiany doświadczeń. Na uroczystości w Rzymie przybyło około pięciuset gości z Polski i z wielu innych krajów świata. Szczególnym momentem obchodów rocznicowych była audiencja u Benedykta XVI (24 października 2011 roku), podczas której Papież zalecał, by nie patrzeć z nostalgią w przeszłość, lecz dostrzegać dzisiejsze potrzeby bliźnich i starać się im zaradzić w duchu solidarności i braterstwa. Zawierzył Fundację Bożej Opatrności i wstawiennictwu bł. Jana Pawła II.

Z pewnością towarzyszy on swym orędownictwem członkom Fundacji, którzy niosą w przyszłość dziedzictwo wielkiego pontyfikatu. Wsparcie i zarazem zobowiązanie stanowią dla nich pełne nadziei słowa wypowiedziane przez Jana Pawła II: „Proszę, nie ustawajcie w tym dobrym dziele. Niech ono stale się rozwija. Niech wspólny wysiłek wsparty Bożą pomocą nadal przynosi wspaniałe owoce”.

⁶ T e n ż e, *La memoria degli eventi compiutisi nella Chiesa e nel mondo nell'ultimo quarto di secolo formi l'identità cristiana delle generazioni future*, s. 704.